

Quaderns literaris

Ser o no ser

Josep Maria Ripoll

En un acudit de diari de fa molts anys, un personatge amb cara d'ensopit que duia una calavera a la mà es deia a si mateix: "Quina imaginació tenia aquest Hamlet! A mi no se m'acut res". Deixant ara de banda que Shakespeare no es va pensar mai que el seu monòleg "to be or not to be" –al qual l'acudit fa referència implícita– seria dit amb calavera, el fet és clar: a qui no se li acut mai res, no se li acudirà ni amb una calavera a la mà ni davant el paisatge més sublim ni, per descomptat, sucant proustianament una magdalena al te. Però és que ni tan sols als escriptors els calen sempre motius externs per a allò que en diuen "inspirar-se", i que tant ha desmitificat la crítica moderna –perquè, tal i com deia Baudelaire, la inspiració no és res més que una colla d'hores diàries de treball-. Un exemple extrem seria el de Raymond Roussel, que escrigué unes heterodoxes *Impressions d'Afrique* sense sortir del vaixell; o casos com els d'Emilio Salgari o Jules Verne, que mai no visitaren els exòtics o fantàstics escenaris en què ambientaren les seves novel·les. La qüestió, doncs, no és tenir a mà motius d'inspiració o no tenir-ne; sinó, simplement, ser escriptor o no ser-ho.

Ara bé, hi ha escriptors als quals, amb més o menys freqüència, tampoc no se'ls acut res i, per tant, o bé s'angoixen o bé es tenen per mandrosos o ineptes, si no tot plegat alhora. Van escriure un temps, ni que fos a la infantesa o a l'adolescència, i quan hauria d'arribar el moment que revelessin el seu art al món, els ve el terror davant el full en blanc, la impotència "sur le vide papier que la blancheur défend", en paraules de Mallarmé.

Tots aquests autors frustrats, alguns de per vida i d'altres només de forma passatgera, tenen ara el seu manual del consol, que els analitza els possibles problemes i intenta aportar-hi, en la mesura del possible, algunes solucions. En efecte, *Sobre el bloqueig de l'escriptor* s'enfronta al tema des de tots els angles imaginables. D'entrada, el fet que l'autora, Victòria Nelson, enfoqui la qüestió des d'un punt de vista psicològic, i amb la voluntat freqüent d'induir el lector desesperat a l'autoestima i la superació, resulta més aviat alarmant; però les possibles reticències inicials van desapareixent de mica en mica, enfront del rigor i la lucidesa amb què, en general, es tracten els diferents vessants del problema.

Així doncs, se'ns diuen coses com ara: "la disciplina creativa sorgeix del plaer, no de la

tiranía o el maltractament" (p. 19), o bé "allunyar el bloqueig és, per definició, un procés que s'ha de dur a terme sense esforç; la voluntat no hi ha d'intervenir" (p. 49), per la raó que "estem condemnats a no complir gairebé res que s'expressi com un deure" (p. 58). També hi ha afirmacions com ara: "les expectatives de glòria futura apaguen la creativitat" (p. 60), o advertiments com que el perfeccionisme excessiu és perillós i que allò que cal és, en definitiva, "deixar anar la veu" (p. 145). Poden semblar idees elementals en algun cas, i en d'altres potser dis-

"A Buster Keaton sí que se li acudiria alguna cosa..."
(Buster Keaton vist per David Levine).

cutibles; però estan ben raonades, i integrades en un conjunt coherent on només grinyolen algunes coses: per exemple, l'explicació, massa elemental, de l'alcoholisme o la drogodependència entre alguns escriptors, o el to, entre didàctic i paternalista, amb què es parla de la puerilitat de tots aquells que no adquireixen de seguida els compromisos considerats com a propis de l'edat adulta. Per la resta, quan la senyora Nelson es dedica més a descriure que no pas a jutjar, mostra prou sentit comú en el tractament d'un tema tan poc estudiat fins ara com, segons sembla, inherent a la literatura mateixa.

I és que, després de la lectura de l'obra, s'arriba a dues conclusions bàsiques: que els silencis literaris són positius –i cal, doncs, respectar-los- i que n'hi ha de moltes menes, segons el motiu a què es deguin: els poden causar el perfeccionisme obsessiu, les ambicions excessives, la creença en les possibilitats il·limitades, una planificació exagerada o, fins i tot, l'èxit mateix. A més, tan bloquejats poden estar, segons l'autora, els qui escriuen poc com els qui escriuen molt, aquests últims quan es limiten a repetir-se i a fer una i altra vegada allò que el públic n'espera. El lector acaba convençut, doncs, que el bloqueig és l'estat natural de l'escriptor o, com a mínim, un dels seus estats naturals possibles, consol esplèndid per als eterns dubitatus i, en general, els “autors sense llibres” o “escriptors sense escrits”, tal i com Victoria Nelson afirma que es deia de Joseph Joubert, un contemporani de Diderot que va acabar trobant la forma literària escaient en els aforismes i les notes breus, més enllà dels gèneres tradicionals; o com es podria dir d'Armand Obiols, lector hipercrític que gairebé no publicà en vida. I és que un escriptor és, segons Nelson, no tant aquell que escriu –i que de vegades és “el escribidor” de la novel·la de Vargas Llosa com aquell que “s'adona que té una sèrie de trets psicològics que constitueixen l'obsessió per l'escriptura” (p. 207). El dilema de ser o no ser escriptor podria dirimir-se així en la presència o l'absència d'aquesta obsessió, encara que no sempre doni fruits palpables. El problema no es troba, doncs, en el fet que un estímul determinat ens inspire o no; sinó en el fet que, segons William Stafford, “un escriptor no és tant algú que té coses a dir, sinó algú que ha trobat un procediment que generarà coses en què no hauria pensat si no s'hagués posat a dir-les” (p. 27). Cal respectar, doncs, els silencis i saber esperar quan convé; però també, malgrat tot, caldrà vèncer la por al full en blanc un moment o altre, perquè amb el temps l'escriptor acaba essent només allò que ha escrit. I ja se sap: ser o no ser, aquesta és la qüestió.

Victòria Nelson, *Sobre el bloqueig de l'escriptor*, traducció de Glòria Bohigas i Francesc Gual. Empúries, Barcelona, 1997.

Moblament i Decoració

Reformes d'Habitatges i Locals

FORMULES DE FINANÇAMENT

- 10 Mesos sense interessos
- 60 Mesos sense entrada
- Pla personalitzat

CROQUIS

JOAN LEIVA

Ronda Zamenhof, 151

08201 Sabadell

Tel. 93 - 726 56 50

Fax 93 - 727 77 46